P A P I E R - M A C H É

av Andreas Kärngard

Denna berättelse är skriven av mig, ovanstående, och alla rättigheter tillhör densamme.
Nyttjande utan mitt godkännande är ej tillåtet.

www.karngard.se

Förord

För mig är myllan ute på vägarna fruktbar. Det var den sjätte mars; jag satt med familjen i bilen på väg ned till Stockholm då denna skrividé kom till mig. Jag lyfte mitt fickminne från passagerarsätet och tryckte på REC. Det var då, nu är nu och snart är den färdig. Men när ni läser detta finns den naturligtvis redan klar, några rader längre ned här. Håll till godo!

- Värmdö, Stockholm. 8 mars 2024

Jag och min mamma, pappa och mina två syskon bodde i utkanten av en större stad i Mellersta Norrland. Året var -93 och jag hade just fyllt tio år. Födelsedagen hade varit en stor dag för mig. Inte stor för att jag fyllt år utan för att jag äntligen fått en alldeles egen katt. Jag döpte henne till

Missan. Eftersom mina föräldrar var väldigt måna om att allt skulle vara rättvist hade mina två syskon också fått varsin. Att jag fått just en kattunge i present berodde på att min bästa vän tidigare fått en egen katt och att allt jag talade om var hur gärna jag också ville ha en. Så här i efterhand när jag tänker tillbaka på det slår det mig hur många av mina vänner som hade just katter hemma. Av alla de som hade pälsdjur var det, bortsett från en familj som hade hund, just katter alla hade. Kanske var det någon slags boom av katter i staden vid den tiden eller så var förklaringen till det hela enklare än så; att intresset för katter spridit sig i min vänskapskrets och att jag som barn trodde det gällde för hela staden. Hursomhelst, jag och katten lekte och hade kul. Jag minns fortfarande hur jag fullkomligt älskade den där katten. Älskade någon på det vis som bara ett barn kan göra.

Dessvärre fick jag tyvärr inte behålla henne särskilt länge och det är väl på sätt och vis det hela den här berättelsen kommer att handla om. Hade hon aldrig försvunnit hade jag kanske aldrig blivit varse om det hemska som försiggick i vår stad. Nåväl, nu går jag händelserna i förväg.

Våra katter var utomhuskatter och vi var vana vid att de kunde vara hemifrån flera dagar i sträck. Då när jag började ana oråd minns jag att frågade mamma om detta - om hur länge de faktiskt kunde vara borta. När jag frågade henne hade Missan varit borta i nästan en vecka och trots att jag bara var tio märkte jag direkt på min mammas reaktion att hon också tänkt samma sak: kunde något hänt Missan? Jag minns än i dag hennes blick och svävande svar. Att vara

tio år och inse att man kanske förlorat sitt kära husdjur är svårt att beskriva för någon som inte själv varit med om det. Jag brast ut i gråt i mammas famn. Trots detta fanns hoppet ännu kvar men allt eftersom dagarna gick växte klumpen i mitt bröst och till slut var vi alla tvungna att inse att Missan aldrig skulle komma hem igen.

Vad som istället kom hem var något annat. Det var en fredag. Missan hade då varit borta i lite drygt en månad. Pappa kom in till mitt rum efter att han arbetat färdigt för dagen. Utan att knacka slet han upp dörren och klampade in. Han höll något i famnen. Ett bylte i brunt papper. Han log stort och triumferande när han överlämnade det till mig. Just när jag fått det i famnen och kunde känna tyngden av det och dess konturer under pappret gick en stöt genom min kropp. Jag minns att min hjärna instinktivt tänkte "Missan" och i stunden höll jag på att börja gråta eftersom jag först trodde att pappa hittat henne död och sedan tagit hem henne. Samtidigt förstod jag väl någonstans att det aldrig kunde vara så eftersom han såg så oerhört glad och förväntansfull ut. Det gick helt enkelt inte ihop. Jag samlade mig, lade byltet i sängen och såg på det. Sedan på pappa. "Vad väntar du på gumman? Seså! Öppna det nu då!" sade han och pekade mot det. Jag betraktade återigen det bruna byltet framför mig. Så började jag långsamt och lite tafatt dra i snörändarna som höll ihop pappret. När jag fått bort snöret och vikit upp omslagspappret blev jag överraskad. Delvis hade jag haft rätt. Det var verkligen en katt men vare sig min eller någon annans för katten framför mig var inte riktig; den såg ut att vara någon slags staty eller

konstföremål. Jag tittade upp på min pappa och minns att jag frågade honom vad det var. Han berättade att en kvinna hört av sig till honom, att hon sett lapparna om deras försvunna katt. Tydligen var hon konstnär. Hon hade frågat honom om han var intresserad av att köpa en minnesstaty. Han hade frågat vad hon menat varpå hon berättat. Min pappa hade svängt förbi henne och fått se vad för slags statyer hon tillverkade. Han hade gillat vad han sett och tänkt att det kunde vara en kul grej; framförallt som ett fint minne av vår katt men också något att pryda hemmet med. Statyn skulle inte kosta någon förmögenhet lovade hon eftersom hon, som hon sade, delvis gjorde det "för barnen". Han hade betalat en slant i förväg och sedan åkt därifrån. Nu hade han alltså hämtat statyn och gett mig den. "Du får ha den i ditt rum om du vill men annars tänkte jag vi kunde ha den på bänken i vardagsrummet." Sedan hade han tittat på mig och frågat: "Ja men vad tycker du då? Naturligtvis kan ingenting ersätta Missan men visst är den väl fin? Den liknar ju faktiskt Missan tycker jag." Jag tror att jag i stunden blivit både chockad och lättad. Chockad över den smått egendomliga statyn men framförallt lättad över att jag haft fel; det kändes skönt att veta att han inte tagit hem min döda katt. Jag sade väl något i stil med att jag tyckte den var ganska fin och att den nog passade bäst i vardagsrummet. Jag lyfte den från sitt papper och kände på den. Den prasslade lite grand. Materialet verkade vara papper. Så här i efterhand vet jag att det heter *papier-maché*. Ni vet det där med tidningspapper och tapetklister man höll på med på dagis. Utsidan var målad och lackad. Den var till utseendet väldigt

lik min Missan, eller ja åtminstone till storleken och formen. För även om färgerna och teckningen påminde om henne var den utöver det målad i skrikiga kulörer - rosa, grönt och gult.

Vi ställde "Missan" på den midjehöga bänken i vardagsrummet och där fick hon stå. Ibland talade vi om den, främst då vi fick besök. Tiden gick och det skulle snart visa sig att kvinnan skapat sig ett gott rykte som den lokala konstnären i staden. Alla talade om henne och hennes minnesstatyer och flera av mina kompisar fick med tiden likadana hemma - var och en föreställandes just deras försvunna katt.

Där och då var det ingen som reflekterade över allt detta; att så många som tidigare haft katt hemma nu istället ägde en av kvinnans statyer. Nej det var ingenting konstigt med det eftersom alla visste att katter levde farliga liv ute bland bilar bussar och rovdjur.

Men snart gjorde sig konstnären, som vi kan kalla Inger, plötsligt impopulär - illa omtyckt rent ut sagt. Kan det ha varit ett par tre år efter det att vi köpt vår staty av henne? Det var hursomhelst ett tag efter det att hon nått kulmen på sin karriär som hon en dag åkte hem till min bästa väns familj, bara två månader efter det att Sofia försvunnit. Sofia var min bästa kompis Annas yngre syster. En dag hade hon inte kommit hem efter skolan. Först hade man naturligtivs tänkt att hon följt med någon vän hem men snart stod det klart att något måste hänt. När man misstänker att det värsta hänt ett barn är världen bra svår att förstå och hela staden lamslogs av händelsen. Nu bara ett par månader efter det hade konstnären alltså åkt hem till dem. Mamman som

öppnat dörren när kvinnan ringt på hade först inte förstått varför kattkonstnären stod där. De hade förvisso köpt en staty av henne men det var länge sedan och någon fler katt hade de inte förlorat eftersom de helt enkelt aldrig skaffat sig någon ny. Hon hade börjat tala på om någonting som inte gick att förstå och Annas mamma hade förvirrat frågat vad hon menade. När kvinnan återigen förklarat sitt ärende och det stod klart att kvinnan faktiskt erbjöd dem en fullskalemodell av deras Sofia i papier-maché hade det svartnat för Annas mamma. Hon hade skrikit att kvinnan var sinnessjuk och att hon skulle visa respekt för deras sorg. Därefter hade hon slängt igen dörren så hårt att det frostade glaset i den fått en spricka.

Sent en kväll bara tre dagar senare när min vän Anna gick ned till köket för att göra sig ett glas kall choklad och tände lampan i fönstret vid köksbordet fick hon se något i ögonvrån. Det var siluetten av en person. Mitt på den stora gräsmattan utanför fönstret stod någon. Först blev hon skrämd och gömde sig men när hon samlat sig och vågat sig på att noggrannare se efter förstod hon vem den lilla gestalten var. Hon blev överlycklig över att hennes syster äntligen kommit tillbaka! Jag minns hur hon långt efteråt beskrev händelsen för mig, hur hon sade att hon upplevde det som om det bästa som kunde hända just hänt; hur hennes innersta dröm plötsligt slagit in - att hennes försvunna syster inte alls var borta eller död utan bara hastigt och oväntat åkt iväg och nu återvänt. Hon skyndade till ytterdörren och med nakna fötter över den våta kalla gräsmattan sprang hon för allt vad hon var värd, hon sprang

fram för att omfamna sin älskade syster. Just som hon slog armarna om sin syster gick det upp för henne att något var fel - väldigt fel. Med tårar och hulkande röst berättade hon för mig hur kroppen känts så konstig. Hård och kall men samtidigt bräcklig. Hur det låtit när hennes nakna armar kramat henne; hur det låtit som av papper - ett läte alltför bekant. Återigen rämnade världen för henne. Hon sprang, ramlade och kröp förtvivlat tillbaka in i huset. Annas skrik och gråt väckte föräldrarna och hon berättade för dem vad som hänt. Dagen efteråt körde hennes pappa tillbaka den bisarra statyn till ateljén. Efter den dagen var kvinnan bojkottad i staden. Tidningen slog upp händelsen stort och drevet var snart igång. Den lokal kvinnan hyrt som inrymde hennes ateljé blev nedklottrad och vandaliserad. Myndigheterna gjorde ingenting för att klara upp det vilket var fullt förståeligt med tanke på omständigheterna. Jag och många med mig tror att kvinnan flyttade ifrån staden ungefär då eftersom ingen längre såg henne efter det där. Var det blev av henne var det ingen som visste.

Kanske hade jag lagt ned tiden det tagit mig att återge dessa mina märkliga barndomsminnen jag berättat om ovan även om allting tagit slut där. De märkliga händelserna hade kanske utgjort en spännande läsning om en excentrisk kvinna som funnit sin nisch i livet men inte mer. Jag önskar att det varit så. Tyvärr upptäckte jag en detalj för bara några dagar sedan. En detalj som får allting det där gamla att nu te sig nattsvart.

Men innan jag kommer till det måste jag ge lite mer bakgrund. Trots att kvinnan blev bojkottad valde vi ändå att

behålla den där statyn. Den stod kvar på bänken några år men försvann sedan ned i någon kartong. Jag minns inte när eller varför. När jag många år senare fick mitt första riktiga boende följde den av någon anledning med mig dit. Jag minns att jag ville inreda lägenheten men eftersom jag inte hade råd att köpa alla de nya sakerna jag egentligen ville ha fick jag jobba med det som redan fanns. Statyn fick stå i hallen. Jag hade en del fester i min lägenhet och vid något tillfälle var det någon som klev på den. Efter detta kunde den inte längre stå av sig själv men på grund av minnet av hur glad min far varit då när han givit den till mig hade jag inte hjärta att slänga den. Återigen hamnade pappersstatyn i en flyttkartong. Det är nu många år sedan.

Så i förrgår, när jag var nere i källaren för att leta efter min gamla CD-spelare öppnade jag en av kartongerna. Där låg den märkliga statyn. I en plötslig ingivelse bestämde jag mig för att ta med mig den upp i lägenheten. Efter att jag hittat CD-spelaren gick jag tillbaka till hissen. För att kunna trycka på hissknappen lade jag tillfälligt ned statyn på golvet. Just då hissen började röra sig uppåt hörde jag ett okänt läte. Jag tittade förvånat mot det håll ljudet kommit ifrån och fick då se hur statyn som fastnat i springan mellan det nakna hisschaktets vägg och hissens golv sakta sögs in. Fascinerat skådade jag hur hissen tycktes göra sitt bästa för att mangla sönder min gamla kattstaty. Varför jag inte tryckte på stoppknappen vet jag inte, kanske var det någonting djupt inom mig som aldrig velat ha statyn - någonting som gillade vad som nu höll på att hända. Plötsligt stod hissen stilla. Det mesta av statyn låg fortfarande kvar på golvet. Den var

kraftigt deformerad och något plastigt mörkrött som liknade insidan av ett gammalt lådvin hade dragits ut från ytterhöljet. Jag förstod ingenting. När jag fått bort det som fastnat försökte jag förstå vad det egentligen var jag tittade på. Det plastiga paketet var invirat i grova metalltrådar och inuti fanns något brunt och mörkrött. Det såg vidrigt ut och det kändes orimligt att detta jag nu stod och höll i funnits inuti statyn. Logiken haltade. Jag bara stod där och stirrade. Så dök minnesbilderna upp. Vad jag först tänkt då min pappa kommit in i rummet och jag känt paketet i mina händer. I samma stund tyckte jag mig kunna urskilja stora tussar av hår. Mina grannar måste ha hört skriket för i samma stund öppnades dörren. De undrade skrämt vad som hänt och om jag gjort mig illa. Jag försökte släppa det jag kastat ifrån mig i borte delen av hissen med blicken och när låsningen i mina muskler släppt kastade jag mig ur hissen. Min granne tittade på mig och våra blickar möttes. Han undrade vad det var som låg där, gick in och lyfte upp det. Jag ville inte stanna, ville inte se mer. Jag slet upp min lägenhetsdörr och smet in. En stund senare knackade det försiktigt på dörren. Jag samlade mig och efter att jag försäkrat mig om att han inte hade med sig *det där* släppte jag in honom. Efter att jag berättat kort om min försvunna katt och om statyn bekräftade han att det som låg i vakuumförpackningen faktiskt var en död katt. Trots det var det där och då inte längre min älskade katt jag satt och tänkte på utan något långt mycket mer ohyggligt. Jag tänkte på Annas syster, hon som försvann. Hon som man sade aldrig åter kom hem. Kanske hade hon trots allt gjort det, om än

bara för en kort stund.